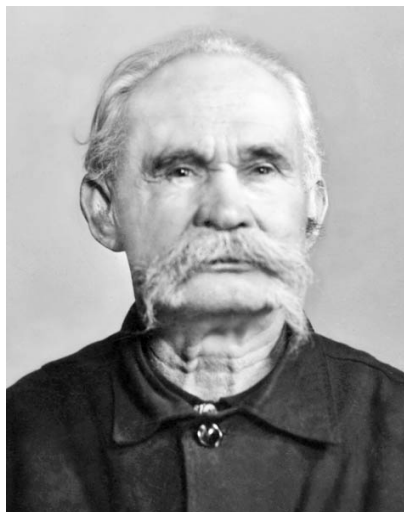

КОЖУМ'ЯКА Степан Демидович (04. 12. 1898, м. Новомиргород Єлисаветгр. пов. Херсон. губ., нині Кіровоград. обл. — 31. 08. 1989, там само) — учасник дисидентського руху, громадський діяч. Закін. Єлисаветгр. земські пед. курси (1917). Під час навч. випускав рукопис. ж. «Лісовий струмок», в одному з номерів якого розкритикував більшовизм. Учителював. 1922 із чл. Новомиргород. пед. колективу організував редколегію і розпочав вид. ілюстров. ж. «Перша ластівка». 1926 закін. факультет соц. виховання, 1928 — мовно-літ. факультет Одес. ІНО (захистив дипломну працю «Борис Грінченко»). У ніч із 6 на 7 березня 1928 заарешт., за звинуваченням у критиці існуючих порядків засланий на 3 р. до м. Йошкар-Ола (нині Респ. Марій Ел, РФ), однак диплом про освіту все ж отримав. Після повернення закін. Харків. автошлях. інститут. Восени 1937 знову заарешт., за звинуваченням у антирад. агітації і пропаганді засудж. до 10-ти р. таборів. 1947 звільнений, але 1949 утретє заарешт., за націоналіст. переконання засланий на вічне поселення до Краснояр.

краю (РФ). 1954 повернувся на Кіровоградщину, 1958 реабілітований. 1954–73 працював інж.-шляховиком у Новомиргороді. Прокладав автомагістраль Черкаси–Умань–Гайсин–Брацлав, проектував і керував будівництвом мостів через р. Велика Вись у Кіровоград. обл., укладав автошлях. словник (виданий 1995 у Львові). Брав активну участь у нац.-громад. житті: ініціював встановлення пам'ятника Т. Шевченку в с. Лип'янка Шполян. р-ну Черкас. обл. (скульптор І. Гончар), листувався з Б. Антоненком-Давидовичем, М. Стельмахом, О. Гончарем, І. Романченком, В. Лазурським (філос., політ., нац. погляди К. найповніше відображено в його епістоляр. спадщині), клопотався про видання творів передової зарубіж. класики та ж. «Кур'єр ЮНЕСКО» українською мовою, розмножував самвидавом власні наук. розвідки (краєзнавчі дослідж. «Цегляне диво», «Собор Святого Миколи», «Спомник Кобзарю») тощо. Звертався до ВР УРСР, СПУ, ред. газет і журналів із вимогами припинити дискримінацію української мови, а також поширював політично важливі документи, зокрема «Всеагальну декларацію прав людини ООН», працю «Інтернаціоналізм чи русифікація?» І. Дзюби, позацензурні вірші В. Симоненка та ін. Закликав інтелігенцію виборювати нац. і соц. права українського народу. 2007 у Новомиргороді відкрито музей К.

Рекомендована література

1. Бондар В. Винниченко промовляє до земляків // ЛУ. 1990, 22 листоп.;
2. Лепеха С. До діда, у курінь // Червона зірка. 1991, 20 жовт.;
3. Суржок М. А як ви себе почуваєте? // Вільний голос. 1992, 2 лип.;
4. Планида Степана Кожум'яки: 1898–1989: життя й діяльність. Чк., 2004.

Ю. В. Колісник

Бібліографічний опис:

Кожум'яка Степан Демидович / Ю. В. Колісник // *Енциклопедія Сучасної України* [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2013. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-7556>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України (докладніше).